

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete i
specialpedagogprogrammet 15 hp

Uppdrag kvalificerad samtalspartner

*-Pedagogers erfarenheter av kvalificerade samtal
ledd av specialpedagog.*

*Författare: Ida Rydqvist
Handledare: Anna Lövström
Examinator:
Ann-Christin Torpsten
Termin: Ht-22
Ämne: Specialpedagogik
Nivå: Avancerad
Kurskod: 4PP344E*

Titel

Uppdrag kvalificerad samtalspartner

-Pedagogers erfarenheter av kvalificerade samtal ledd av specialpedagog.

English title

Assignment qualified interlocutor

-Educators' experiences of qualified conversations led by special educators.

Abstrakt

I denna studie undersöks vilka erfarenheter det finns hos pedagoger av kvalificerade samtal ledda av specialpedagog. Syftet med studien var att undersöka vad det innebär för pedagoger att möta specialpedagogen i uppdraget som kvalificerad samtalspartner. För att undersöka forskningsfrågorna valdes en kvalitativ metod. Semistrukturerade intervjuer med fem pedagoger. Resultatet sammanställdes och analyserades med hjälp av systemteorins tillämpningar och arbete mot förändring och utveckling, på både individ- och organisationsnivå. Resultatet visar att de pedagoger som har intervjuats uppfattar kvalificerade samtal ledda av specialpedagog som positivt men pedagogerna använder begreppet handledning oftare i samband med specialpedagogisk kontakt. Vidare framkommer att pedagogerna i studien är nöjda med specialpedagogiska handledningen som har bestått av råd och tips, bekräftelse och stöttning samt insikt och kunskap. Pedagogerna uppger dock ett visst motstånd för ”pekpinnesamtal” där specialpedagogen har haft observationer i undervisningen. Pedagogerna uppger att den handledning som har störst slagkraft är när handledningen är långvarig och regelbunden. Detta gynnar elever och därmed bör handledning prioriteras inom skolan, både för pedagoger och elevers skull.

Nyckelord

Handledning, kvalificerad, pedagog, samtalspartner, specialpedagog

Innehåll

1 Inledning	3
2 Syfte och frågeställning	4
3 Bakgrund	5
3.1Handledning	5
3.2 Kvalificerad samtalspartner	7
3.3 Specialpedagogens roll i handledning	8
3.4 Specialpedagogens roll i skolutveckling	9
4 Tidigare forskning	10
4.1 Förväntningar på handledning utifrån ett pedagogperspektiv.	10
4.2 Uppdraget som kvalificerad samtalspartner	11
4.3 Olika former av handledning	12
5 Teoretisk utgångspunkt	14
5.1 Systemteoretiskt perspektiv	14
6 Metod	16
6.1 Datainsamling	16
6.2 Urval	17
6.3 Genomförandet	17
6.4 Bearbetning av materialet	18
6.5 Validitet och reliabilitet	19
6.6 Etiska överväganden	19
7 Resultat	20
7.1 Pedagogers erfarenhet av specialpedagogen som samtalspartner	20
7.2 Vad det innebär för pedagogen att möte specialpedagogen	21
8 Analys	24
8.1 Kvalificerad samtalspartner och handledning -ett okänt och ett känt begrepp	25
9 Diskussion	26
9.1 Specialpedagogens roll som kvalificerad samtalspartner	26
9.2 Möjligheter och utmaningar	27
9.3 Metoddiskussion	28
10 Specialpedagogiska implikationer	29
11 Förslag till vidare forskning	30
12 Referenser	31
13 Bilagor	I

1 Inledning

Vad är egentligen en kvalificerad samtalspartner? Frågan ställs både innanför och utanför skolans väggar och kan bidra till skilda förväntningar av vad uppdraget innebär. Baldini och Naeser (2012) menar att en kvalificerad samtalspartner innebär att vara medmänniska genom att lyssna, ställa frågor, utmana, kommentera samt bekräfta och synliggöra deltagarnas berättelser.

Det specialpedagogiska uppdraget har visat sig vara stort och komplext. Specialpedagoger ställs inför skilda förväntningar från olika håll, exempelvis från kollegor, elever, vårdnadshavare och skolläring samt alla som arbetar eller möter elever i behov av stöd. Lindqvist, Nilholm, Almqvist och Wetsos (2011) studie visar att majoritet av specialpedagogerna anser att de ska arbeta med handledning och samtal medan andra yrkeskategorier i skolan förväntar sig att specialpedagogen framför allt ska arbetat med individuellt stöd med inriktning av enskilda elever.

Det har visat sig att handledning är ett brett och otydligt begrepp som i Sverige formuleras kvalificerad samtalspartner och rådgivning i stället för specialpedagogisk handledning. Detta kan bidra till att handledningssituationerna kommit att ges i en mängd olika former och områden. Öquist (2003) menar genom att verka stöttande och ledande i handledning kan specialpedagogens funktion vara att fungera som den kvalificerade samtalspartnern, som utan att ge råd leder samtalet framåt mot en lösning med flera ingångar. För att kunna definiera specialpedagogens roll som kvalificerad samtalspartner bör man först ha tydliggjort vad kvalificerad samtalspartner står för. Baldini (2004) och Malmgren Hansen (2002) beskriver i sin avhandling hur specialpedagoger bedriver handledning i Sverige

Samtidigt som utbildningen till specialpedagog har fortlöpt har kunskapen ökat för vad som idag benämns som kvalificerad samtalspartner i Svensk författningssamlingen (2017:1111) vilket som lyftes tidigare som handledning. Pedagoger som deltog i studien var inte bekanta med att delta i denna typ av kvalificerat samtal, vilket överensstämmer med den uppfattningen jag har av egen erfarenhet som yrkesverksam pedagog. De pedagoger som blev intervjuade uttrycker en positiv upplevelse att delta i samtalet. Utifrån detta har en nyfikenhet vuxit fram kring hur handledningspraktiken bedrivs på skolor och hur pedagoger som erfarit specialpedagogen som samtalspartner upplevt handledning eller samtal. För mig som blivande specialpedagog är det intressant att undersöka hur pedagoger upplever och erfar specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner så att det berikar kunskapen för framtiden.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka vad det innebär för pedagogerna att möta specialpedagogen i uppdraget som kvalificerad samtalspartner.

Vad är pedagogernas erfarenheter av specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner?

Vad innebär, enligt verksamma pedagoger, uppdraget som kvalificerad samtalspartner?

3 Bakgrund

Syfte är att undersöka hur pedagogers erfarenheter av kvalificerade samtal ledd av specialpedagog fungerar i verksamheten. Forskaren kommer att redogöra för hur kvalificerade samtal kan förklaras och hur det introduceras i skolan samt varför dessa samtal förekommer med pedagoger.

I Sverige används formuleringen kvalificerad samtalspartner och rådgivare i dagsläget. Samtalspartner har mer eller mindre ersatt begreppet specialpedagogisk handledning. Detta kan ha bidragit till att samtalspartners rollen ser olika ut och bedrivs på olika sätt. I följande avsnitt lyfts några författare som beskriver dessa olika begrepp.

3.1 Handledning

Många författare som Lauvås och Handal (1993) beskriver att handledning är ett svårdefinierat begrepp och ska betraktas som ett paraplybegrepp. Förvirringen kopplas till flera länder och i engelskan stöter vi på termen konsultation. Definitionen på konsultation skiljer sig i engelskan kontra den svenska uppfattningen av begreppet. Författarna menar att handledning är ett stort begrepp som innefattar många olika former av handledning, bland dessa former identifieras yrketeoretisk handledning. Den yrketeoretiska handledningen beskrivs vara kopplad till den verksamhet yrkesutövaren befinner sig i och sker mellan ett fåtal personer samt behandlar förhållande mellan praktik och teori. Detta styrker även Gjems (1997) att när handledning bedrivs är det en inlärningsprocess mellan individer och jämlika. Det vill säga att specialpedagogen har varit aktivt verksam som pedagog och har erfarenhet av professionen. Författaren påvisar att jämlikhet i samtalsgruppen ökar deltagandet och aktiviteten i handledningsgruppen. Det innebär att den som leder gruppen ha samma utbildningsbakgrund om deltagarna i samtalsgruppen. På så vis kan samtalet bli en inlärningsprocess mellan jämlika, en så kallad horisontell relation mellan samtalsledaren och deltagarna. Författaren belyser att med en tydlig målsättning för samtalet uppfylls ett helhetsperspektiv på samtalet.

Lauvås och Handal (1993) väljer att dela in handledning i treperspektiv. Handlingsorienterad utifrån lärande genom handling, reflekterande utifrån lärande genom samtal och reflektion. De anser att handledning mellan kollegor kan handla om känslomässiga reaktioner och att detta i sin tur kan leda till påfrestningar i sin undervisning. Samskapande utifrån lärande genom dialog, reflektion och berättelse. Handledningen kan komma att fungera som en självvårdande möjlighet för individen och att det handlar om att tolka och förstå handlingen i samband med en dialog eller diskussion med andra.

I och med att handledning är ett stort begrepp och kan innefatta konsultation, rådgivning och vägledning framhålls skillnaderna mellan de olika handledningsformerna. Enligt Tveiten (2003) skiljer författaren på rådgivning där handledning innebär att den som handleds själv ska få upptäcka kunskap. Författaren menar att det råd som rådgivaren ger ska tänkas och göras och därmed reduceras möjligheten att själv upptäcka. Lendahls Rosendahl och Rönnerman (2002) beskriver att vägledning, undervisning och konsultation gränsar alla till handledning och innebär förväntan på att någon innehar en betydande kunskap. Att både konsulteras och vägledas är målinriktad och sker under en begränsad tid. Konsultation bygger på att någon söker hjälp för att lösa en

arbetsrelaterad situation och att en annan profession efterfrågas enligt Löw (2011).Handledning ska bidra till att den som handleds själv ska komma till insikt om hur en situation ska lösas. Lendahls Rosendahl och Rönnerman (2002) menar att begreppet handledning antas vara något alla vet vad det är, vilket leder till att klargörande av begreppet sker. I sin tur leder det till att förväntningar på handledningen inte uppfylls och bidrar till besvikelse hos deltagarna. För att minska upplevelsen av negativa känslor bör ett tydliggörande göras och eventuellt ett kontrakt upprättas med premisserna för handledningens explicit.

Enligt Hammarström-Lewenhagen och Ekström (1999) lyfts begreppet *pedagogisk handledning*. Definieringen av begreppet är ett samtal där handledare och handledda reflekterar kring en situation eller ett problem i den egna praktiken och använda det i sin verksamhet. I reflektionen synliggörs värderingar, ställningstagande och ansvarsfrågor. Syftet är att öka förståelsen för det egna handlandet i situationen. Helhetsperspektivet bidrar till att synliggöra de relationer och sammanhang som utgörs i samtalet. Deltagarna befinner sig i handlingens centrum och kan samtidigt ställa sig bredvid och iaktta omgivningen. Det är en stor betydelse i hur kommunikation används i samtal. God kommunikation eller gott samspel mellan deltagarna gör att handledning blir ett redskap till förändring. Sundqvist (2012) utvecklar begreppet *pedagogisk handledning* vidare till *specialpedagogisk handledning*. Författaren beskriver *intern och extern handledning* och utgår från finlandssvenska kontexter där specialpedagog inte finns som yrkeskategori. Det är speciallärare som finns på skolorna medan den externa handledningen ges av en handledare utanför organisationen. Specialpedagogisk handledning avses ge stöd och hjälp av speciallärare för att stötta elever med särskilt stöd i klassen enligt författaren. Detta styrker Killén (2008) som gör skillnad på intern och extern handledning. Författaren menar att handledningen ska kopplas till ansvarsförhållandet. Den interna handledningen kopplas ofta till ledarfunktion och ansvaret vilar hos handledaren, vid extern handledning bär kollegorna själva ansvaret.

Baldini (2004) menar att syftet med handledning främst är att bidra till utveckling och lärande inom professionsuppdraget. Det vardagliga språket får en betydelse genom handledningen. Yrkesspråket har en viktig roll för den som blir handleddas och ges förutsättningar till både kunskapsinhämtning och färdighetsutveckling. I handledning sätts det ord på som sker i verksamheten och utveckla ett yrkesspråk som även bidrar till personlig utveckling. Genom reflektion på det talade ordet ökar kunskapen och det kan ske en förändring i praktiken. Även Lendahls Rosendahl och Rönnermann (2002) menar när pedagoger reflektera skapas en större förståelse men behöver inte leda till en förändring utan ökar kunskapen. Handledning kan bidra med att pedagoger ökar sin förmåga att prova andra arbetssätt och insynsvinklar för att skapa förändring i situationen.

3.2 Kvalificerad samtalspartner

Begreppet *kvalificerad samtalspartner* återfinns i högskoleförordningen (2017:1111) och som tidigare nämns ska specialpedagogen visa fördjupade kunskaper att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor. Von Ahlefeldt Nisser (2014) lyfter att specialpedagoger och speciallärare ser olika på sitt uppdrag som kvalificerad samtalspartner och vad det innebär, de flesta menar att det innebär samtal med ledning, yrkesgrupper, pedagoger samt elever. Enlig författaren anser specialpedagoger och speciallärare att spontana samtal föll inom kategorin kvalificerade samtal medan andra ansåg det hörde till samtal. Öquist(2003) menar att en specialpedagogs funktion kan verka stöttande och ledande i samtalet/handledningen. De kan fungera som den kvalificerade samtalspartnern, utan att ge direkta råd leder samtalet framåt mot en lösning med flera ingångar. Nilsson (2012) definierar begreppet kvalificerad samtalspartner som att genomföra samtal individuellt eller i grupp med utgångspunkt från en pedagogisk vardag. Frågor och problemställningar berör en pedagogisk praktik utifrån specialpedagogiska frågeställningar. Författaren belyser även att alla som deltar i ett kvalificerat samtal har ett eget ansvar men att specialpedagogen som samtalsledare har ett särskilt ansvar att öppna upp till förståelse som i sin tur leder till nya handlingar.

Sahlin (2010) menar att uppdraget som kvalificerad samtalspartner är ett stort ansvar för att finna både fungerande lösningar och för att bidra till utveckling av den pedagogiska verksamheten. I kompetensen som kvalificerad samtalspartner ställs krav på god förmåga att vara en samtalsledare med både kollegor, ledning, elever och vårdnadshavare. Författaren beskriver att den etiska dimensionen av den specialpedagogiska arenan lyfts fram och blir viktig att ta hänsyn till. Eftersom kvalificerad samtalspartner har ett uttalat syfte, tydliggörs intentionen kring vilken riktning samtalet tar. Ett kvalificerat samtal är internationellt till sin karaktär och internationaliteten är en viktig etisk samtalsaspekt att beakta vilket även Persson (2005) lyfter att internationaliteten inryms både maktutövande och ett ansvar som rollen som samtalsledare. Författaren menar att genom språket förmedlas olika sociala kategoriseringar som kan verka särskiljande. Språket är ett maktmedel i sig själv genom att samtalsledaren använder ord och begrepp som eventuellt kan vara obegripliga för samtalsdeltagarna. En medvetenhet om att språket kan verka som ett verktyg för att utöva makt är viktig för att en samtalspartner.

Definitioner i beskrivningar av handledning kan vara enligt Bjørndal (2017) både rådgivning, konsultation och vägledning. Det handlar om att på olika sätt överföra kunskap och föra samman teoretiska kunskaper med praktiska kunskaper. Med samtal i form av direkt stöd enligt författaren till handledning i form av rådgivning, instruktion och information. Indirekt stöd är den handledning som benämns mer som en samtalspartner och ges utrymme för deltagarna att reflektera och finna lösningar på egen hand. Författaren menar att det finns stark kritik mot att det läggs mycket vikt vid rådgivning och det visat sig att råd som ges i samtal i låg frekvens följs av deltagarna.

3.3 Specialpedagogens roll i handledning

Speciallärare ha varit etablerade i skolans värld under ett antal decennier och haft en betydande roll när det gäller handledning. När specialpedagogutbildningen introducerades 1990 angavs att specialpedagogen förutom att arbeta på individ-, grupp- och organisationsnivå skulle ges handledande kompetens för att kunna handleda pedagoger, enligt Baldini (2007) preciserades aldrig vad som avsåg med handledning. Både Baldini (2007) och Sundqvist(2012) lyfter att specialpedagogisk handledning har gått från begreppet handledning till att istället benämna det som kvalificerad samtalspartner. I högskoleförordningen (SFS 2017:1111) för specialpedagoger står det att läsa att specialpedagoger i sitt uppdrag ska vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor. Likaså går det att läsa i skollagen (2010:800) att det ingår i specialpedagogens uppdrag att vara en kvalificerad samtalspartner och att diskutera pedagogiska frågor i olika forum där handledning kan ses som ett verktyg. Ahlberg (2007) menar att formuleringen i högskoleförordningen lyfter den konsulterande karaktären i specialpedagogens arbete och förknippas med den handledande funktionen.

Baldini (2007) anser att specialpedagogen kan verka för att stärka ett individperspektiv och att bidra till ett större perspektiv. Specialpedagogens fördjupade kunskaper av barn i behov av särskilt stöd, lyfter blickarna mot hela lärmiljön. Utifrån vilken roll specialpedagogen intar i handledningssituationerna kan ett helhetsperspektiv intas och bidra till utveckling i lärandet. Baldini (2004) poängterar att det har betydelse för hur specialpedagoger tolkar sin roll som kvalificerad samtalspartner i handledning. Författaren lyfter även att det har varit svårt för specialpedagoger att etablera en handledande funktion och att det är svårdefinierat samt tolkningsbart vilket skapar en osäkerhet hos specialpedagoger. Lendahls Rosendahl och Rönnerman (2002) menar att handledning förekommer i skolsammanhang i samband med specialpedagogiska insatser och för att ge pedagoger stöd i det vardagliga arbetet. Samtidigt som efterfrågan av professionen specialpedagog ökar för att tillföra behovet för lärandet i skolan.

Enligt Partaner (2007) är det upp till specialpedagogen att skapa en trygg lärandemiljö i handledningssituationen där pedagogen får möjlighet att utvecklas tillsammans med andra. Författaren menar att specialpedagogen bör rikta samtalet och lärandet mot den proximala utvecklingszonen för att leda till att nya processer startar. Det handlar om att ge utrymme där frågor, dilemman och utmaningar diskuteras tillsammans. Specialpedagogens roll i handledningen ska vara både ledande och utmanande så att pedagogerna får möjlighet att ventilerat problem tillsammans. Pedagoger är en aktiv deltagare eftersom det handlar om samtal tillsammans med den aktiva specialpedagogiska handledaren och kollegor.

Som tidigare nämnts har specialpedagogen i sitt yrkesutövande en rad olika etiska aspekter enligt Henriksen och Vetlesen (2016). De beskriver att inom en yrkespraktik finn ett otal oskrivna regler att det finns risk att lojalitetskonflikt kan uppstå. Vidare lyfter författarna vikten av det ansvar specialpedagogen har gentemot deltagarna i handledningen och att det finns en moralisk aspekt att beakta i alla möten mellan människor. Utöver de regelverk som finns att förhålla sig till i yrkesutövandet finns det en dimension av etiska övervägande som är ständigt närvarande att på ett respektfullt sätt förhålla sig till. Specialpedagogens roll i handledning är att även vara medveten om att det kan uppstå spänningsfält mellan individen och samtalsledaren. Det kan innebära att olika intressen och åsikter kolliderar i de olika frågorna som pedagogerna ständigt

har att ta ställning till. Specialpedagogen har i sitt uppdrag som samtalsledare bättre förutsättningar att på ett professionellt sätt leda olika typer av samtal om det finns en fördjupad kunskap och insikt i de olika dilemman som ställs i handledningen.

3.4 Specialpedagogens roll i skolutveckling

Skolinspektionen (2012) skriver i sin rapport att det oftast saknas ett specialpedagogiskt perspektiv i skolutvecklingsarbetet. Det riktas även kritik mot att rektorer inte tillvaratar den specialpedagogiska kompetensen tillräckligt och utvecklar inte arbetet så att alla barn kan få det stöd de har rätt till. Det finns även en otydlighet kring vilken roll specialpedagogen ska ha i arbete med skolutveckling, trots att specialpedagoger har en bred kompetens och kännedom om elevers behov. Det framkommer i rapporten att den specialpedagogiska kompetensen på vissa skolor är välfungerande och att specialpedagogen används i nära samarbete med kollegor och skolledning. Ahlberg (2007) menar att handledning är ett verktyg som oftast används i skolors förändringsarbete och att specialpedagogen i sitt uppdrag använder det som redskap som en del av det pågående utvecklingsarbete stärka kollektivets kompetens. Sternudd Groth och Evermark (2020) lyfter vikten av samtal för att bedriva skolutveckling. Genom reflekterande samtal i arbetslagen utvecklar pedagoger ett gemensamt språk att förstå och reflektera kring sin yrkespraktik. Förutsättningar för att samtal ska kunna ges behöver skolledning skapa arenor för samtal i verksamheten.

Ahlberg (2007) menar att handledning är ett verktyg som oftast används i skolors förändringsarbete och som specialpedagog i sitt uppdrag använder som redskap. Författaren beskriver att skolans utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt att genom förena praktik med teorier en skolutveckling kan ske. Den specialpedagogiska praktiken är nära knuten till det skolutvecklingsarbete som bedrivs i organisationen. Skolutveckling kan ske på olika nivåer och kan syfta till många saker men vanlig förekommande är att det handlar om att förbättra utbildningen i en riktning som gör att fler elever når måluppfyllelsen. Övergripande kan sägas att skolutveckling och förändringsarbete syftar till att skapa en utbildning som möter alla elevers olika behov.

Det specialpedagogiska uppdraget ingår att arbeta med skolutveckling mot förebyggande och främjande enligt Svensk författningssamling (SFS 2017:1111). Precis som Bengtsson och Necovski (2021) beskriver är det mycket svårt att arbeta förebyggande och främjande om det inte finns rutiner för att fånga upp skolans vardagsdilemman. Författarna menar att samarbete mellan pedagoger och specialpedagog behöver vara ett pågående arbete kring ledning och stimulans för att bredda skolans lärmiljö. De akuta och åtgärdande situationerna arbetas bort om det förebyggande och främjande arbetet skapa tillgängliga lärmiljöer. Risker kan bli enligt författarna att samarbetet kommer ingång först när arbetet har kört i diket. Ett önskeläge skulle vara att specialpedagogens kompetens för att planera det professionella lärandet tillsammans med rektor samt delta, stötta och leda det konkreta arbetet.

4 Tidigare forskning

I avsnittet som följer presenteras tidigare forskning kopplat till kvalificerad samtalspartner där pedagoger beskriver handledningen utifrån specialpedagogiskt perspektiv. Vid sökning av forskningsartiklar och avhandlingar kring pedagogers uppfattning om handledning av specialpedagog har det varit svårt att finna relevant forskning. En av de forskare som skriver om ämnet var Åberg (2009) som har intresserat sig för handledning i skolan. Författaren anser att mycket av litteraturen som finns om handledning i lärargrupper till stor del inte bygger på forskning. Den forskning som kommer att presenteras handlar om specialpedagogens roll som samtalspartner och i vilken form som förekommer inom skolan.

4.1 Förväntningar på handledning utifrån ett pedagogperspektiv.

Pedagoger vill ha stöd och konsultation enligt Petterson och Ström (2019). I deras artikel framkommer det att pedagoger vill ha stöd och konsultation i stället för råd och att erfarenhet ger förtroende. Det stöd som pedagoger söker av specialpedagogen är för att få bekräftelse på sina egna pedagogiska idéer samt att de är på rätt väg. Anledningen till detta är att pedagoger inte söker råd för att de är vana vid att integrera specialpedagogiskt stöd i undervisningen. De anser att specialpedagogisk undervisning inte är en utmanande aktivitet som kräver specialkompetens. Studien visar att det är ett professionellt utbyte mellan två jämställda parter i ett samtal med avsikt att gemensamt lösa situationen och ökar sin yrkeskunskap samt skapar ny kunskap tillsammans. Enligt författarna så agerar specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner och har mandat som profession.

Likväl som att lärarnas kunskap utvecklas vid handledande samtal belyser Lindqvist och Nilholm (2013) att pedagoger oftast försköt problemen som ligger utanför deras ansvarsområde och skyller agerandet på elevernas tillkortakommanden. Lärarna ansåg att specialpedagogen skulle arbeta med specialpedagogiken, dokumentation och handledning. Den stora önskan från lärarna var att specialpedagogen ska arbeta med undervisning med elever och stötta upp samt ge verktyg åt lärarna i deras direkta arbete med eleverna.

I fråga om förväntningar på handledning bland pedagoger har detta i Sverige behandlats tidigare menar Lendahls Rosendahl och Rönnerman (2005) i början av 2000-talet. Deras studier utgår från intervjuer med skolledning, handledare samt pedagoger och har syftet varit att uppmärksamma förväntningsproblematiken på handledning. Pedagogerna förväntade sig att handledaren skulle inspirera, ge kickar och aha-upplevelser likväl som att anpassa sig till läroplanens intresse och behov. Vid handledningstillfället ansåg lärarna att det var viktigt att tillfället gav något samt att de var effektiva. Slutsatsen utifrån deras studie är att beroende på vilken roll man har i handledningen så uppstår olika förväntningar på varandra. Om man som pedagog förväntar sig att man ska bli serverad kompetensutveckling kan en frustration uppstå hos pedagog. Av den anledningen krävs ett klargörande om vad handledning är redan när den planeras.

Johansson Gaimar och Kreitz- Sandberg (2018) skriver i sin artikel att lärarna uttrycker att samarbetet med professioner fungerar bra men att det finns ett antal brister på återkoppling och uppföljning kring elevärenden. Det framkommer att återkoppling från de olika professionerna brister till lärarna och att det blir långa informationsvägar i

elevärenden. Lärarna önskar uppföljning och snabba åtgärder för att kunna utvärdera samt genomföra andra lösningsförslag eller arbetsmetoder. De efterfråga mer praktiska tillvägagångssätt som de kan använda i verksamhet. Lärarna förväntar sig ett extra professionellt stöd för att utforma och planera insatser.

Det finns även forskning som tar upp motstånd till handledning från pedagog. I Malmgren Hansens (2002) studier beskrivs tretton specialpedagoger som hon har följt ett motstånd till handledning från pedagog. Pedagogernas motstånd till handledning kopplas till att pedagogen ser en likvärdig värdering av deras undervisning. Detta kan väcka oro och självföreläelse hos pedagogerna, vilket kan förklara att de tagit avstånd från handledning.

4.2 Uppdraget som kvalificerad samtalspartner

Lindqvist et al. (2011) har i sin studie, som är baserad på en enkät undersökt hur olika yrkesroller inom skolan uppfattat specialpedagogens roll. Studiens resultat visar att specialpedagoger tänker sig att de ska arbeta organisatoriskt och förebyggande, inte med enskilda elever. Vilket andra yrkesgrupper inom skolan förväntar sig är specialpedagogens roll. Deras slutsats är att specialpedagogisk verksamhet är komplex och att den utformas olika skolkontexter. Det kan förklara att gamla traditioner kring specialpedagogrollen upprätthålls och att förväntningarna är olika i uppdraget.

Enligt Thalin (2012) behöver specialpedagogen få möjlighet att utveckla sin egen praktiska kompetens och förändra sin roll som kvalificerad samtalspartner. Tillsammans med andra specialpedagoger diskutera de hur en samtalspartner ska agera och planera sitt agerande. Hon beskriver även att det inte enbart räcker med en teoretisk kompetens för att vara en kvalificerad samtalspartner utan den praktiska kompetensen är viktig. Handlingsmönstret om hur individen beter sig i samtalet med andra har betydelse. Känslan kommer först och genom känslan skapas tillit och förtroende. Författaren beskriver att hon utifrån etiska kvalitetsaspekter kräver bemötande och ständig reflektion för att skapa grundläggande relationer. För att skapa en fördjupad förmåga i att vara kvalificerad samtalspartner behövs en extern handledning där det finns utrymme för att få stöd och konstruktiv kritik för att komma vidare och tänka nytt. För att vara en kvalificerad samtalspartner med syfte att skapa kunskap, utveckling och förändring krävs självreflektion samt handledning på handledning.

Lindqvist (2013) har i sin avhandling genomfört enkäter och intervjuer i skolan med olika yrkesgrupper. Syftet är att öka kunskapen kring olika yrkesgruppers syn att arbeta med barn i behov av särskilt stöd. Studien utgår från kritisk pragmatism, ett relationellt perspektiv och ett kategoriskt perspektiv där hon har undersökt hur förstelärare ser samarbetet med specialpedagogen. Studien visar att förstelärarna anser att specialpedagogens är viktig för att skolutvecklingen mot en inkluderande skola så att eleverna med behov av stöd kan nå kunskapsmålen. Förstelärarna och andra pedagoger har dock föga erfarenhet av att få handledning i en mer organiserad form av specialpedagogen. Vidare visade avhandlingen att flertalet yrkeskategorier anser att specialpedagogen ska arbeta med handledning. Studien påvisade även att 46% av ämnes- och klasslärare inte anser att detta är en uppgift för specialpedagogen.

4.3 Olika former av handledning

Handledning i olika former finns i skolan och det är intressant att förstå vilken handledning pedagoger har erfarenhet av. De olika formerna av handledning kan kategoriseras på olika sätt beroende på studiens teoretiska perspektiv.

Baldini (2004) har i sin avhandling inriktat sig på ett systemteoretiskt perspektiv och observerat specialpedagoger i handledning med pedagoger. Syftet med avhandlingen är att undersöka hur de intervjuade specialpedagogerna beskriver och genomför handledning med pedagoger i grundskolan. I studien framkommer det att pedagoger önskar en förändring i sitt arbete där de upplever problem.Handledningssamtalen ska betraktas av specialpedagogen som ger råd eller vidga pedagogernas tankar kring samt samtalar om svårigheterna de står inför. Samtalet får därför mer reflekterande karaktär än rådgivande. I de fall där handledning fungerar rådgivande är det för att förändra ett enskilt barns situation.

Till skillnaden från Baldini (2004) utgår Sundqvist (2012) ifrån socialinlärningsteorin, Bruners teori om stödstruktur, Rogers humanistiska psykologi och konstruktivism. Författaren talar om tre typer av handledningssamtal i sin intervjustudie. Det är det konsultativa samtalet, det reflekterande samtalet och det samarbetande samtalet. Det konsultativa samtalet, där kunskapsförmedling är centralt. Sundqvist (2012) beskriver detta begrepp som att det kännetecknar problemlösning en så kallad triadisk relation där det finns handledare och de som handleds. Det vill säga att dessa delar problemlösningssprocessen. Det reflekterande samtalet, har en mindre framträdande roll, här ligger fokus på att leda pedagoger i deras tankar kring situationen och med nya ögon utveckla nya handlingsstrategier. Det samarbetande samtalet beskriver författaren är en förutsättning för att pedagogerna ska utveckla kunskap om handledning. Här är den centrala kärnan fokuserad på professionsutveckling. Författaren konstaterar att teorin kring handledning i specialpedagogisk kontext är outvecklad och att handledning präglas av oklarheter och otydlighet.

Åberg (2009) har i sin avhandling genom intervjuer med rektorer lagt fokus på rektorers diskursiva förståelse av skolan med syfte att utveckla kunskaper om handledda lärargrupsamtal med utgångspunkt i ett sociokulturellt perspektiv. I avhandlingen framkommer tre huvudtyper av grupphandledning för yrkesverksamma pedagog. Den verksamhetsinriktning, den professionsutvecklande och den personalstödande handledningen. Den verksamhetsinriktade handledningen utgår från ett specifikt behov kopplat till verksamheten. Där är innehållet förutbestämt och handledningen är obligatoriskt för personal och ses som en korttidsinsats. Samtalen styrs av organisationens behov och ökar måluppfyllelse och kvalitet i arbetet samt är kompetensutnyttjande. Den professionsutvecklande handledningen utgår från handledningstillfället som är frivilligt för personalen och genomförs under en längre tid samt under avsatta tider. Den sker på lärarnas villkor med syftet att stärka lärarprofessionen genom att bland annat skapa gemensamma begrepp och ett gemensamt språk. Handledarens roll är att utmana pedagogerna tankar och föra in nya perspektiv. Personalstödande handledning har som uppgift att stärka individen samt förebygga utbrändhet hos personalen. Samtalet handlar om att se sitt uppdrag tydligare och avgränsa på en tillåtande nivå. Avhandlingen visar gemensam avsaknad av begreppet, när det handlar om handledning. Det är svårt att tänka i nya banor och tala om vilken form som är bäst anpassad till situationen. Det bidrar till att rektorer inte kan redogöra för skillnaden för de olika handledda samtalen. Detta i sin tur kan medföra att

förväntningar från olika professioner i skolan kan kollidera och leda till besvikelse i samband med samtalet. Otydligheten kring handledning och vad den ska innehålla är komplext och behöver klargöras och förtydligas med deltagarna både innan och efter handledningen.

5 Teoretisk utgångspunkt

Det finns olika teorier och perspektiv att utgå från när det gäller forskning. I denna studie beskrivs forskningen utifrån systemteoretiska perspektivet. Valet av systemteori som teoretisk utgångspunkt motiveras också.

5.1 Systemteoretiskt perspektiv

Systemteorin är en tvärvetenskaplig teori som täcker ett stort område. Den systemteoretiker som nämnt mest med sin utvecklingsekologiska systemteori är den rysk-amerikanske kulturpsykologen Bronfenbrenner (2004). Hans beskrivning av teorin är samspelet mellan individen och de olika miljöerna, samhället och tiden de befinner sig i där och då. För att förstå Bronfenbrenners utvecklingsmodell skriver Imsen (2006) man ska dela upp systemet i fyra olika nivåer. Det kallar Bronfenbrenner, mikro-, meso-, exo- och makrosystem. Individen utvecklas samtidigt och i förhållande med olika nivåer. Hans teori kan ses om en rysk docka Matrjosja. Tar man bort en docka, finns där en till osv. tills man kommer till den minsta dockan, som motsvarar mikrosystemet.

Öquist (2003) lyfter fram att systemteori innebär att se närmare både på systemet i helhet och dess delar. Han beskriver att en central utgångspunkt är att delarna hänger ihop och att det finns en ömsesidig påverkan dem emellan. Det finns med andra ord en cirkulär förståelse för hur händelser hänger samman och kan påverka varandra. Det kan ses som en spiral eftersom den inte innebär att saker eller händelser upprepas. Samtidigt som Gjems (1997) och Löw (2011) menar att grundläggande tanke i teorin är att det finns en ömsesidig påverkan av varandra.

Enligt Gjems (1997) beskriver hon systemteorin utifrån fokus på relationer mellan människor. Hon lyfter helhet, relationer, här- och -nu- tänkande, cirkularitet, kvalitet, och möte mellan olika system.

Helhet beskriver hon som att allt hänger ihop med varandra och att människorna i ett socialt system förstår varandra.

En persons beteende eller handling måste alltid ses i ljuset av vad andra människor i systemet gör. (Gjems, 1997 s.24)

Det kan beskrivas som om en kollega är sur eller oinspirerad, då kommer andra kollegor att bli påverkade eller färgade av det beteendet. I och med sitt beteende skapar människor i ett socialt system gemensamt helheten med systemet och det klimatet som präglar i systemet.

Relationer är hur människorna i det sociala systemet är i förhållande till varandra. I handledningssammanhang finns det relationer mellan kollegor, mellan professioner samt individen, det vill säga eleven i skolan. Relationer kan frigöra energi och samtidigt ta på krafterna. Har man en känsla av att vara delaktig och involverad i information om viktiga saker så skapas det en trivsel mellan kollegor. I alla system existerar relationer mellan individer samt att det finns relationer mellan systemen. Exempelvis påverkas skolan av aktiviteter i andra system. Både yttre omgivning och andra organisationer inverkar på det som sker i ett system.

Här-och-nu-tänkande, är ett annat väsentligt element i systemteorin. Den tydligaste utvecklingen är när det sker mellan människor, just när det sker. I systemteorin läggs handledning på uppmärksamheten åt hur man kan vidareutveckla relationer och vad man kan göra inom ramarna som man jobbar. I stället skulle handledningens fokus ligga mer på varför man handlar eller tänker som man gör och inte knyta an till det förflutna. De erfarenheter vi har och den kunskapen vi äger, har självfallet utvecklats med tiden men kunskap är knuten till det förgångna. Det är följaktligen bäst om man i handledningen diskuterar och analyserar de faktorer som är aktuella i nu-situationen. Det viktiga i handledningen är att man samtalar om hur och hur vi kommer närmre önskvärd utveckling i frågan.

Systemteori bygger på en förståelse av **cirkulariteten** i det sätt på vilket händelse och ting hänger samman. Ömsesidig påverkan mellan alla människor och händelser utgör bakgrunden till cirkularitetsförståelse. I cirkulariteten utspelas begreppet ”varför” enligt Gjems (1997). Författaren beskriver att begreppet uppstår för att det i tidigare avsnitt här-och-nu-tänket framgår att det finns två olika sätt att förstå sambandet mellan orsak och verkan. Begreppet varför anspelar på att det endast finns en enda orsak till att något händer. Författaren berör frågan, att varför är individen så ovilliga att samarbeta är svaret att individen har haft en svår barndom osv. Därmed förklaras enligt författaren orsaken till att saker och ting är som de är. Händelsen kan förklaras som att det finns en orsak till att individen beter sig på ett visst sätt.

Kvalitet, beskriver Gjems (1997) som en definition på hur vi skiljer mellan varmt och kallt, surt och sött, bra eller dåligt osv. Om vi beskriver något bra knyter vi an det till erfarenheter av något som är dåligt. Vi jämför för att kunna definierar de olika betydelseerna. Kvalitet kan vi inte förstå enskilt utan det måste ligga en relation mellan minst två upplevelser eller händelser till grund för förståelse.

Möten mellan olika system, för att få kvalitet i handledning kan det vara lämpligt att diskutera igenom rutiner och metoder. Både med kollegor samt olika yrkesprofessioner från andra organisationer. Gjems (1997) påpekar att det har visat sig att när människor lever eller jobbar tillsammans under längre tid så utvecklas stabila samarbetsmönster och rutiner. Detta är något deltagarna inte är medvetna om att det sker. Det kan även innebära att möten med andra kollegor från andra verksamheter gör att man tittar på sitt eget arbetsmönster och tar lärdom av andras samarbeten med varandra.

6 Metod

Följande avsnitt kommer metod att redovisas samt motivering varför valet gjordes. Syftet är att undersöka vad det innebär för pedagogerna att möta specialpedagogen i uppdraget som kvalificerad samtalspartner. Den valda metoden för undersökningen är en kvalitativ metod. Genom att intervjua ett antal pedagoger, vilka uppger sig ha erfarenhet av specialpedagoger som kvalificerade samtalspartner, gör att studien får ta del av deras upplevelse. Dessa intervjuer liknar vardagssamtal men har ett speciellt syfte och en specifik teknik enligt Kvale & Brinkman (2014).

Valet av en kvalitativ metod gör det möjligt att karaktärisera och gestalta något, inte generalisera samt förklara det förutsägbara precis som Repstad (2007) beskriver. Stukát (2011) menar att forskningsproblemet ska styra metodvalet. Kvalitativ metod valdes för med pedagoger för att berätta hur de upplever kvalificerad samtalspartner ledda av specialpedagog. Repstad (2007) påpekar att med kvalitativa metoder innebär det en viss flexibilitet inom ramen för varje intervju. Det med hjälp av att frågor och följdfrågor autentiskt fångar intervjudeltagarens verklighetsuppfattning, motiv och tankesätt utan värdering. Författaren lyfter att med kvalitativa metoder och forskningsintervjuer beskriver och förstår den intervjuades subjektiva upplevelsevärld.

Till denna kvalitativa metod valdes semistrukturerade intervjuer med pedagoger där intervjuguiden (bilaga 2) planerades i förväg. Kvale och Brinkmann (2014) väljer att kategorisera den semistrukturerade kvalitativa intervjun utifrån olika aspekter. Livsvärlden är den värld som finns i vardagslivet och upplevs direkt, omedelbart och oberoende av förklaringar. Intervjun ska beskriva och förstå meningen i temat i intervjudeltagarens värld. Forskningsintervjun har som mål att få tillgång till nyanserade beskrivningar av kvalitativa aspekter i deltagarens dagliga värld. Under intervjun utmanar intervjuaren deltagaren att beskriva det upplevda så exakt som möjligt. För att intervjuerna ska bli så bra som möjligt, det vill säga ge den kunskapen som forskningen är ute efter samt uppfylla det etiska kravet att skapa gynnsam situation för intervjudeltagarna, ställs ett antal kvalitativa krav på intervjuaren. Denna måste vara tydlig, vänlig och strukturerad enligt Kvale och Brinkmann (2014).

6.1 Datainsamling

Intervjuernas utgångspunkt har varit att de ska vara ett professionellt samtal samtidigt som det är ansikte mot ansikte för att bli personlig menar Kvale och Brinkmann (2014). De intervjuade bidrar med bakgrundsinformation som inte kan fås genom andra metoder som exempelvis kvantitativ metod. Under intervjuerna fördes anteckningar löpande i den mån som var möjligt att hinna med. Därmed var det inspelade materialet otroligt viktigt när det transkriberades för att kunna få med alla detaljer som missades vid intervjutillfället.

För att effektivt kunna genomföra intervjuerna spelades dessa in via ett program som heter AVR X. Det är ett röstinspelprogram som går att ladda ner via Iphone eller Ipad. Därefter transkriberades all data genom Words ett textprogram som finns på Office.

Det är inte vald metod i sig som ger oss svaren, utan den valda metoden fungerar som ett verktyg som forskaren använder sig av för att komma fram till ett resultat enligt Denscombe (2016). Därför har metodvalet innan studiens genomförande övervägts samt

att valet av metod för insamlingen av data fått styras av det som ansågs mest lämplig utifrån syftet och forskningsfrågorna. Utifrån metodval och forskningsfrågor formulerades ett antal frågor som sedan sammanställdes i intervjuguiden (bilaga 2). Under intervjuerna var det svårt att hålla sig till intervjuguidens ordning på frågorna vilket innebar att författaren anpassade frågorna efter intervjudeltagarens svar och ställde följdfrågor som gav värdefull information. Precis som Bryman (2018) beskriver är det en stor fördel att använda semistrukturerade intervjuer men det krävs flexibilitet vad det gäller ordning på frågor då intervjudeltagarnas svar kan påverka strukturen. Detta stärks av Denscombe (2016) som beskriver att intervjuaren vid semistrukturerade intervjuer har möjlighet att vara flexibel vilket öppnar upp en möjlighet att få mer utvecklande svar av pedagogen.

6.2 Urval

Urvalet styrs av studiens forskningsfrågor. Enligt Denscombe (2016) bör forskaren ställa sig frågan om var svaren på dessa frågor går att finna. Han lyfter även fram kumulativa tillvägagångssättet när det handlar om små kvalitativa studier. Det handlar om att forskaren ökar urvalet, den punkt uppnås där ytterligare intervjuer inte tillför något eller då forskaren fått in ett tillräckligt stort empiriskt material. Urvalsprocessen går i linje med hans sammanfattning av explorativt urval och ett subjektivt urval. Ett explorativt urval förknippas mer med små projekt och kvalitativa data där syftet att hitta personer som anses ha mycket att berätta om det undersökta fenomenet. I studien skickades förfrågningar ut via mejl om medverkan i undersökningen till femtio pedagoger på fem olika skolor i närliggande kommuner. I samband med detta medföljde en presentation och ett informationsbrev angående studien (bilaga 1). Av 50 förfrågningar svarade endast 20. Samtliga tackade nej till att medverka i studien. Som skäl gav de samstämmigt att stress och stora grupper gjorde läget på skolorna väldigt ansträngande för att kunna medverka i studien. I och med detta utnyttjades forskarens egna kontaktnät för att söka pedagoger. Det var tidigare kollegor, studentkamrater och rektorer, något som kan karaktärisera som ett bekvämlighetsurval enligt Bryman (2002). Därav valdes fem pedagoger ut som anses ha erfarenhet av kvalificerad samtalspartner ledda av specialpedagog. Pedagogerna arbetade på en 1-9 skola med ca 46 elever. Deras yrkeskompetens varierande mellan 2-8 års erfarenhet. Två av pedagogerna var under utbildning för ämneskompetens i ytterligare behörighet. Alla pedagoger möter elever från årskurs 5 till och med årskurs 9.

6.3 Genomförandet

De pedagoger som medverkade i studien fick ytterligare ett informationsblad (bilaga 1) för att få ett förtydligande och ytterligare information kring undersökningen samt information angående de forskningsetiska principerna. Det var av stor vikt att tiden och platsen var tillgänglig och flexibel för att underlätta för deltagarna. Det innebar att intervjuaren blev inbjuden till deras arbetsplats och skola. Att genomföra intervjuerna på deltagarnas arbetsplats menar Repstad (2007) är positivt för att deltagarna känner sig hemma och kan slappna av mer. Varje deltagare fick en utsatt tid där intervjun genomfördes och spelades in för att senare kunna återvändas till transkribering. Precis som Ahrne och Svensson (2011) belyser gör det att intervjuaren senare kan följa upp vissa spår under intervjun som missades under själva intervjutillfället. Frågorna följde inte intervjuguiden (bilaga 1) och frågorna ställdes inte i samma ordning under utan anpassades till varje individuell intervju, vilket gjorde att intervjuaren fick en bredare

bild av intervjudeltagarnas svar. Varje intervju varade mellan 30–40 minuter. Slutligen transkriberades varje intervju i sin helhet.

Ett par dagar innan intervjuerna fick pedagogerna ett mejl med praktisk information. Vilken tid som deras intervju skulle äga rum och i vilken sal som var tillämpad. Informationen gavs att intervjuerna spelas in och att de transkriberas senare. De fick även information om att de kunde avbryta deltagandet när som helst. I mejlet följde även kontaktuppgifter som mobilnummer till forskaren för att öka tillgängligheten innan tillfället. Innan varje intervju startades beskrevs syftet med studien och informanterna bekräftade att de förstått att de fick dra sig ur intervjun och att allt material när studien godkänts skulle raderas. I början av intervjuerna följdes intervjuguiden (bilaga 1). Det gjorde att både den intervjuade och intervjuaren kändes lugn och trygg. Det skapar ett samtalsklimat för deltagare att dela med sig av sin kunskap och insikter enligt Bryman (2002). För att anonymisera deltagarna har benämningarna A, B, C, D och E använts.

Det är mycket viktigt att tänka på att skydda deltagarnas integritet vid lagring och användning av insamlade data påpekar David och Sutton (2016), därav anonymiseringen i det insamlade materialet vid transkriberingen.

6.4 Bearbetning av materialet

Materialet transkriberades genom att använda Words egna verktyg, dikteringsprogram för att snabbt transkribera den insamlade data. Därefter lästes materialet igenom samtidigt som det inspelade filerna lyssnades av. På detta vis kunde ändringar eller saker som inte uppfattades under intervjutillfället skrivas med i transkriberingen där dikteringsprogrammet inte transkriberat tillräckligt. För att sortera och bekanta sig med materialet lästes transkriberingen igenom, både genom högläsning och tyst. Enligt Denscombe (2016) tar det tid att skapa en översyn och att göra sig bekant med det empiriska materialet. Författaren lyfter vikten vid att genomföra processen ordentligt och för att djupare komma i kontakt med materialet upprepa proceduren ett antal gånger.

Efter genomgången av materialet startade en process hos forskaren för att hitta olika teman och mönster. Enligt Braun och Clarke (2006) används en tematisk analysmetod på två sätt. Den kan antingen utgå från en induktiv eller en teoretisk synvinkel enligt författarna. Den induktiva bygger på att teman hittas som inte är koppade till forskningsfrågorna medan en teoretisk analys innebär att teman hittas som är koppade till de olika forskningsfrågorna. I denna studie innebär det att forskaren har valt att fokusera på kopplingen till de olika frågeställningarna. Några teman som är återkommande i intervjuerna är *samtal* och *kommunikation*. Dessa kan kopplas till frågeställningen ”vad är pedagogernas erfarenhet av specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner? Författarna anser att teman inte behöver finnas i majoriteten av empirin så länge det något som är av betydelse för studien. Temat bör lyftas i beskrivningen av det empiriska materialet. När en tematisk analys sker är det viktigt att försöka se forskarens egna kunskaper och hur de påverkar det analysen av innehållet. Både Braun och Clarke (2006) samt David och Sutton (2016) anser att det är viktigt att förstå forskarens bakgrund och kunskap om ämnet. Det har betydelse för vilka mönster som hittas. Sorteringen av teman och begrepp som syns i resultatet har därför med stor sannolikhet styrts av den teoretiska kunskap som anskaffat under inläsning av den tidigare forskningen och bakgrundsmaterialet som har gjorts.

6.5 Validitet och reliabilitet

I denna studie ingår fem informanter och därmed kan konstateras att de inte motsvarar hela populationen pedagoger i grundskolan. Syftet är dock inte att undersöka hela populationen av pedagoger utan ge ett perspektiv, snarare än att presentera ett generaliserbart resultat. Därmed kan inte det generalisera resultatet i statistisk mening utifrån fem pedagoger utan är snarare en pragmatisk validering utifrån hur Frejes och Thornberg (2015) beskrivning. Detta innebär att resultatet från en kvalitativ analys bedöms utifrån dess relevans och nytta för dem vilka resultatet presenteras och att det bidrar med ett perspektiv snarare än sanningen.

Reliabiliteten i en kvalitativ studie beskriver Denscombe (2016) som den data som framställs är rimlig och äkta. Denna studie har som utgångspunkt att vara öppen med alla steg i forskningsprocessen för att höja studiens reliabilitet och därmed inbjuder till diskussion. Pedagogernas kunskap och erfarenhet bidrar till reliabiliteten då de anses ha mycket att berätta om fenomenet som undersöks.

6.6 Etiska överväganden

Forskaren har ett etiskt ansvar gentemot deltagarna enligt Denscombe (2016). Deltagarna informerades i förväg om studiens innehåll, syfte och frågeställning. Ett mejl skickas ut tillsammans med informationsbrev (bilaga2) där studiens syfte beskrivs. I föreliggande studie har Vetenskapsrådets (2002) etiska principer använts för att säkerställa det etiska ansvaret.

Information om studiens syfte finns dels utskrivet i informationsbrevet (bilaga1), dels att alla deltagare fick mejl skickat till sig innan de tog ställning till om de ville vara med i studien.

Vid intervjutillfället informerade deltagarna om samtycke, vilket innebar att deltagarna hade möjlighet att när som helst välja att avstå eller avbryta sitt deltagande i studien. *Samtyckeskravet* bygger på en frivillighet från deltagaren att medverka i studien utan att känna sig påtvingad av forskaren eller andra deltagare.

För att försäkras om att deltagarna hade förstått *konfidentialitetskravet* informeras det ytterligare för deltagarna att deras anonymitet och deras avidentifiering är av största vikt för studien lyfter Vetenskapsrådet (2002). För att behålla anonymiteten för samtliga deltagare i resultat valdes det att inte presentera varje enskilds individs svar i studien samt att inte beskriva vilket ämne pedagogerna undervisar i. De betäckningar som nämns i resultatdelen är förkortningarna A, B, C, D och E.

Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet endast får användas i denna studies syfte enligt Vetenskapsrådet (2002). Deltagarna blev informerades om att inspelning och transkriberat material skulle förvaras utom räckhåll för utomstående efter avslutat arbete. Vidare informerades deltagarna om att insamlat material och uppgifter endast avsågs för studiens ändamål enligt nyttjandekrav

7 Resultat

Här presenteras resultatet av intervjuerna. Det kopplas till frågeställningarna som används till att besvara syftet, vad det innebär för pedagoger att möta specialpedagogen i uppdraget som kvalificerad samtalspartner. Resultatet på frågeställningarna kommer att exemplifieras med hjälp av blockcitat utifrån relevans till intervjuguiden och transkribering. Intervjudeltagarna benämns med A, B, C, D och E. Förkortningen I-A står för Intervjudeltagare A osv.

7.1 Pedagogers erfarenhet av specialpedagogen som samtalspartner

Pedagogerna i intervjun menar att kvalificerad samtalspartner bör en specialpedagog besitta den kunskapen av att vara en bra samtalspartner samt att det ska finnas med i examen att lära sig den kunskapen. Alla pedagoger har haft kontakt med specialpedagogen vid ett antal tillfällen och vid alla träffar har specialpedagogen antingen haft handledning eller samtal med pedagogerna. Det finns strukturerade möten och spontana möten i verksamheten. De möten som är strukturerade är när det är återkoppling av en kartläggning eller när det är klasskonferenser. Pedagogerna menar att de strukturerade mötena är uppstyra och oftast innebär återkoppling av olika åtgärder som elevhälsan har beslutat. Vid dessa tillfällen finns det även en agenda och struktur för hur mötet ska vara. Pedagogerna förbereda inför dessa möten på vilken elev eller om vad som ska samtals under tillfället. Det spontana mötet sker oftast i korridoren eller när pedagogen söker upp specialpedagogen. Det kan vara i personalrummet eller på specialpedagogens kontor. Under dessa möten är det ett samtal mellan pedagog och specialpedagog. Under dessa tillfällen är specialpedagogen inte förberedd eller insatt i situationen som pedagogen lyfter. Några av pedagogerna lyfter att de inte känner sig lyssnade på vid dessa tillfällen men anser att specialpedagogen gör så gott den kan utifrån de förutsättningar som ges. Pedagogen som beskriver att det är svårt med spontana möten upplever att specialpedagogen inte alltid har tid för att samtala och är för stressad för att hinna handleda och ge råd.

I-B...specialpedagog ska ha lätt för att lyssna och känna av vilket råd och handledning hon ska ge.

I-A...det är bra att de får med sig den kunskapen hur man leder ett samtal eller handledning från början eftersom det är viktigt när de möter oss i skolan.

Alla pedagoger anser att det är bra att det finns riktlinjer och mål för hur en kvalificerad samtalspartner ska uppfylla. Däremot har pedagogerna olika tolkningar på vad en kvalificerad samtalspartner gör eller ska göra. Pedagogerna anser att en specialpedagog ska ha förmåga att lyssna, ta in och inte vara den som kommer med förmaningar eller rätt och fel. Pedagogerna vill själva tänka och arbeta med lösningar på egen hand. De vill prova att genomföra med hjälp av specialpedagogen men behöver handledning och råd när det inte fungerar. De vill få de rätta verktygen för att möta eleven och vårdnadshavarna i samtal. Pedagogerna vill att specialpedagogen ska stötta upp deras sak när de behöver det och att specialpedagogen ska vara någon man kan rådfråga, när de själva inte vet vad de ska vända sig till. Början av terminen beskriver pedagogen att det var en tät kontakt med specialpedagog eftersom det var överlämning från tidigare skolor. Vid dessa tillfällen handlade det mest av ren information som specialpedagogen överförde till pedagogerna.

I-C...vet inte kanske handledning, eller att specialpedagogen för ett samtal med mig mer att handleda och ge mig råd och tips på hur jag ska göra.

I resultatet visade det att pedagogerna har erfarenhet av att träffa specialpedagogen i olika forum. Pedagogerna nämner handledning och i samtal.

7.2 Vad det innebär för pedagogen att möte specialpedagogen

Flera av pedagogerna upplever att det har varit positivt att gå till specialpedagogen. Samtidigt som det har framkommit av intervjuerna att det mellan pedagog och specialpedagog finns en distans i samarbetet. Några pedagoger har beskrivit samtalet som pekpinnesamtal där specialpedagogen inte har lyssnat utan försökt att tillrättavisa eller kritiserat.

I-E...ibland blir det personligt det som specialpedagogen säger till mig, för det känns som att hon inte har hunnit lyssna på det som jag redan gör.
I-D...känner frustration eller irritation när författaren har lyft saker till EHT och specialpedagogen ska återkoppla till mig.

Några av pedagogerna upplever att när de ibland behöver rådgivning eller stöttning från specialpedagogen så finns det en anspänning mellan pedagogen och specialpedagogen. Följdfrågan till de pedagoger som anser att denna spänning fanns var om de anser att ärendet de tog upp var av akut slag och om specialpedagogen hade fått förbereda sig.

I-A...haffade specialpedagogen i korridoren för att författaren inte hann springa ner till hennes kontor.
I-E...jag behövde hjälp direkt för eleven vägrade att lämna klassrummet och författaren behövde finnas där för resten av klassen.

I situationer där specialpedagogen är inne för att observera eleven i undervisningen upplever pedagogen som undervisar att deras förhållningssätt granskas. Det framkommer att flera känner att det är en känslig del och att det krävs ödmjukhet från specialpedagogens håll för att det inte ska kännas som kritik för pedagogen.

I-D...När specialpedagog besöker klassen eller undervisningen kan det kännas som att hon granskar mig och har författaren inte haft ett samtal med henne tidigare om varför hon ska vara inne så kan det kännas obekvämt.
I-B...upplever att det fungerar bra mellan mig och specialpedagogen. Hon lyssnar och ger bra tips som författaren kan pröva.

Det finns ett samarbete mellan specialpedagog och pedagoger beskriver intervjudeltagarna. Några pedagoger menar att samarbetet inte fungerar när det blir akuta situationer. Dessa fall är när specialpedagogen får information i korridoren eller vid ett spontant tillfälle. Pedagogerna är medvetna av att specialpedagogen inte hinner förbereda sig och att det inte är lätt att handleda eller ge råd i dessa situationer. När denna situation infaller upplever några pedagoger att specialpedagogen blir stressad och att det påverkar pedagogerna negativt.

Nästa alla pedagoger anser att det är bra med en samtalspartner men att det inte alltid behöver vara specialpedagog att samtala med. Det kan vara en kollega eller kurator, någon i elevhälsan.

I-C...jag och kuratorn har ett nära samarbete när det handlar om klassen. Det är lättare att få tag i kuratorn än i specialpedagogen. Hon har en massa möten, som gör att hon inte är ledig.

Förväntan på specialpedagogen är olika hos pedagogerna. Det är tydligt att deras förväntningar skiljer sig från individ till individ och att det inte finns en målbild i hur en specialpedagog ska arbeta i verksamheten.

I-E...Specialpedagogen vill så starkt att eleverna ska klara sina betyg att det inte alltid går att möta som pedagog. Anpassningar gör författaren varje dag men ibland räcker det inte hela vägen.

I-B...jag tycker det är bra att specialpedagog arbetar med kartläggningar för det hinner inte författaren göra.

I-D...återkopplingen är dålig.

I-A...det hade varit önskvärt att få med specialpedagogen på mer samtal med föräldrarna och barnet. För när författaren har gjort anpassningar i klassrummet och barnet fortfarande inte vill komma är det väldigt svårt för mig att motivera föräldrarna och barnet.

Flertalet av de intervjuade pedagogerna önskar att specialpedagogen är med i undervisningen för att kunna arbeta med eleverna och ett nära samarbete med pedagogerna. Pedagogerna menar att det skulle öka möjligheterna för samtalet och handledningen. Pedagogerna anser att det skulle förbättra deras sätt att se saker i undervisningen och att det skulle utveckla deras verksamhet. Pedagogerna önskar ett samtal som ger uppbackning och bekräftelse samt feedback på situationen.

I-D...jag skulle önska att specialpedagogen kommer ut mer naturligt i klassrumsmiljön och handleder mig.

Några pedagoger önskar att specialpedagogen ska vara den extra resursen ute i klassrummet, där samtal med elever är den som är viktig.

I-A...behöver inte bara vara när det är problem utan mer naturligt, att vara en del av gruppen.

Alla pedagoger anser att det går att förbättra och utveckla specialpedagogens roll som samtalspartner.

I-A...jag tycker det är svårt att svara på men önskar mer en tydlighet på vad jag kan förvänta mig av specialpedagogen. Det är bättre med speciallärares roll där det är mer riktat mot eleven.

I-B...att hon är inne mer i klasserna och att man har en dialog hela tiden, det önskar jag.

I-C...att samtalet inte blir en pekpinne eller ett påhopp

I-D...det är viktig med den regelbundna kontakten och samtalet. Jag önskar ett mer nära samarbete.

I-E... jag tror att specialpedagogens uppgifter stämmer väl i de rutinerna som finns men att på grund av alla akuta situationer som uppstår blir det konsekvenser som påverkar verksamheten.

Flera pedagoger lyfter dilemmat med specialpedagogen där denna behöver vara ”bron till rektorn”. Där specialpedagogen fungerar som en extra kanal mellan pedagog och rektor. Några av pedagogerna uppfattar detta som jobbigt att specialpedagogen i samtal för vidare pedagogernas tankar till rektorn. Några pedagoger anser att specialpedagogen har för nära relation med rektorn och att tilliten mellan pedagog och specialpedagog inte finns.

8 Analys

I resultat av intervjudeltagarna framkom förhållningsvis olika i sitt sätt att tänka och även skillnad på erfarenheter. Det fanns olikheter mellan B och D deras svar skildes åt samt var varandras motsatser. C, E och A befann sig där i mellan. Intervjudeltagare C har ett större samarbete med andra professioner i verksamheten och använder dessa som samtalspartners. Precis som Senge (2000) menar alltså att det finns bakomliggande strukturer som påverkar beteendet hos människorna samt att även om människor är olika så tenderar de i likartade strukturer att producera liknande resultat.

Det som framkom av intervjuerna är att det finns en distans mellan pedagog och specialpedagog i deras samarbete. Pedagogerna beskriver situationer där det specialpedagogiska stödet inneburit ”akuta brandsläckare” och att det i vissa fall inte varit till någon förändring. Det har även framkommit att situationer där pedagogens undervisning och förhållningssätt har granskats. Pedagogerna framhåller att det är en mycket känslig del som kräver försiktighet och ödmjukhet från specialpedagogens håll för att det ska bidra till något bra.

Helheten och **Cirkulariteten**, intervjudeltagare E och B poängterar vikten av att som samtalspartner ställa rätt frågor och möjliggöra en förståelse för att allt hänger samman och påverkar varandra ömsesidigt. Intervjudeltagare B menar att en samtalspartner är medveten om samtalsmetodiken att använda sig av öppna frågor för att öppna processen. Både Gjems (1997) och Öquist (2003) beskriver att systemtänkande är att se världen i helheten och att helheten är större än de små delarna. I föreliggande studie är pedagogerna medvetna och har en förståelse för att organisation, ledning, specialpedagog samt utrymmet i verksamheten påverka hur specialpedagogens uppdrag som kvalificerad samtalspartner har utformats.

Relationer inom systemteori utgörs inte bara av mänskliga kontakter utan även av relationer till andra system. En medvetenhet när det gäller samtalsmetodik är exempelvis en relation. Intervjudeltagare C vill att specialpedagogen ska ge mer fasta och konkreta tips samt råd. Intervjudeltagare E vill att specialpedagogen ska vara mer handfast med eleven och möta eleven individuellt för relationen till eleven. Enligt Hylander och Guvå (2018) är specialpedagogen ofta länken mellan elev och pedagogen. Intervjudeltagarna önskar att specialpedagogen ska vara den länken som förmedlar information och handfast handleder eleven i verksamheten. I föreliggande studie visar resultatet att specialpedagog samtalar med både pedagoger och andra professioner för att hjälpa fler elever i behov av särskilt stöd.

Här-och -nu-tänkandet kopplas till samtliga intervjudeltagare, även om varje deltagare uttrycker sig lite olika. Intervjudeltagare D ger önskan om att specialpedagogen kan vidareutvecklas i att föra en dialog direkt när det sker i situationen. Intervjudeltagare B vill inte att samtalet fastnar i det förgångna utan blickar framåt och vidgar vyerna. Öppna frågor, enligt intervjudeltagare E, lyfter samtalen. Öppna frågor bidrar till utveckling och stärker Här -och -nu-tänkandet.

Kvalitet och Möte med andra system är inte ett statiskt fenomen utan kan ses som att ”det som fungerar bra i en situation behöver inte göra det i en annan” precis som Intervjudeltagare C belyser. Kvalitet i arbetet skapas i mötet mellan individerna. Gjems (1997) menar att människor från samma organisation är allmänt lika involverade i arbetsmönstren och lika blinda för om det finns några svårigheter eller brister.

Författaren lyfter vikten vid handledning att deltagarna består av olika system. Intervjudeltagarna C, A och B bekräftar att specialpedagogen anpassar samtalsmetodiken beroende på situation och tillfälle för att skapa förbättring och för att vidareutveckla handlingen och relationen. Intervjudeltagare C söker en annan profession som samtalspartner i vissa situationer kan det motverka stagnation i samtalet.

8.1 Kvalificerad samtalspartner och handledning -ett okänt och ett känt begrepp

Begreppen kvalificerade samtalspartner och handledning lyftes vid ett antal av intervjuerna och det framkom en tydlig bild av handledning än av kvalificerad samtalspartner i verksamheten. Några av de intervjuade använde begreppet kvalificerad samtalspartner men samtliga användes samtal eller handledning. Uppfattningen kring begreppen skiljer sig något åt mellan de intervjuade men osäkerheten kring innebörden i framför allt begreppet kvalificerad samtalspartner är framträdande. Detta stärker Sundquist (2012) när författaren lyfter att begreppet specialpedagogisk handledning är ett begrepp som arbetats in under tid. I resultatet visar det att det finns en större säkerhet på handledning eller samtalsledare hos pedagogerna än vad en kvalificerad samtalspartner har för uppdrag. Som pedagogerna beskriver så används inte kvalificerad samtalspartner i stora drag i verksamheten. Det som kopplas till specialpedagogen är handledning och samtalsledare.

9 Diskussion

Fram tills nu har resultatet av intervjuerna redovisats. Härnäst belyses anknytningen till studiens frågeställningar och sätter resultatet i relation till tidigare forskning. Därefter diskuteras specialpedagogens implikationer samt förslag till vidare forskning.

9.1 Specialpedagogens roll som kvalificerad samtalspartner

I intervjuerna framkom en relativ positiv inställning till specialpedagogen som samtalspartner och handledare. Pedagogerna i studien upplever att det är en viktig och utmanande roll att ha i skolan. Samtalet med specialpedagogen ses av flera pedagoger var ett centralt och viktigt redskap att använda sig av i undervisningen. Precis som Pettersson och Ström (2019) belyser så vill pedagogerna ha stöd och konsultation. Det stöd som pedagogerna söker är en bekräftelse på det som har gjorts och få en positiv rådgivning att de gör rätt. Utifrån de olika definitionerna av handledning som tars upp i studien ses det i resultatet att handledning är det som pedagoger efterfrågar mest, snarare än det som Tveiten (2003) benämner som rådgivning eftersom specialpedagogen förväntas berätta vad som ska göras enligt pedagogerna.

Rollen som handledare framställs tydligare i resultatet av pedagogerna än rollen som kvalificerad samtalspartner. Pedagogerna pratar mer om samtal och handledning. Innebörden av vad en kvalificerad samtalspartner innebär, är inte helt tydligt för pedagogerna. Likt Thalín (2012) påpekar pedagogerna att specialpedagogen bör få möjlighet att förändra sin roll som kvalificerad samtalspartner. I resultatet är det uppenbart att pedagogerna upplever att det inte enbart räcker med teoretisk kompetens hos specialpedagogen utan att tillit och förtroende har stor betydelse. Författaren lyfter att det behövs extern handledning för specialpedagogen för att skapa kunskap och förändring i sitt uppdrag som kvalificerad samtalspartner. I resultatet upplevs främst att rollen som handledare vara den som håller struktur och ramar. Pedagogerna upplever att desto tydligare strukturer det är på mötena desto starkare blir handledningen och har genomslagskraft. Detta motsäger Malmgren Hansen (2002) i sin studie där tretton pedagoger har ett motstånd till handledning och anser att de har en likvärdig undervisning utan handledning. Därmed upplever pedagogerna i resultatet att handledda lärargrupper tillsammans med kollegor är givande.

Pedagogerna anser att specialpedagogen ska vara med i dessa samtal bidra och tillföra kunskap i situationen. Valmöjligheten att samtalet är frivilligt ökar deltagandet hos pedagogerna i studien. De anser att grupphandledning är personalstödjande och ökar behovet av kvalitet i arbetet precis som Åberg (2009) skriver i sin avhandling. Pedagogerna säger att de har stor erfarenhet av det som Baldini (2004) och Sundqvist (2014) kallar reflekterande samtal. Genom att pedagogerna regelbundet ges möjlighet att reflektera kring sin undervisning kan detta förebygga och främja insatser. Det som är otydligt är om det som pedagogerna kallar handledning enbart är åtgärdande specialpedagogisk insats då pedagogerna ställs inför alltför utmanande situationer, vilket i resultatet visat sig vara anledningen till handledning och kontakt med specialpedagog. Därmed kan man fundera kring om handledning bör föras på ett annat sätt än i rådgivande form. Genom att tydligt definiera vilken handlingsform som ska genomföras kan pedagogernas upplevelse av besvikelse minska, vilket Åberg (2009) diskuterar. Likaså Lendahls Rosendahl och Rönnerman (2005) påpekar kan en otydlighet kring handledning leda till att förväntningarna på handledning inte uppfylls

och detta leder till en besvikelse hos pedagogerna. Detta är dock inget som pedagogerna nämner i resultatet mer än att tillgängligheten för att få kontakt med specialpedagogen är begränsad.

9.2 Möjligheter och utmaningar

Pedagogerna benämner att specialpedagogen har en handledarroll i arbetslagen i form av rådgivare, konsult och kvalificerad samtalspartner. Det pedagogerna efterfrågar är en regelbunden handledning i sitt arbete. I resultatet har pedagogerna liksom Baldini (2004) och Sundqvist (2012) erfarenhet av det konsultativa och reflekterande samtalet med specialpedagogen. Det som pedagogerna inte beskriver är samarbetsstalet där professionsutveckling är kärnan. Det som påverkar pedagogerna i resultat är de organisatoriska faktorerna så som personalomsättning, brist på pedagoger och stora elevgrupper. Precis som Nilholm och Göransson (2013) beskriver kan inte pedagoger i större utsträckning påverka i vilken grad handlednings ska förekomma utan att det är ett ledningsansvar. Pedagogerna behöver ges möjlighet att få regelbundna samtal med specialpedagogen för att kunna stödja elever i svårigheter eftersom elevernas framtid är beroende av välfungerande och hälsofrämjande åtgärder. Detta kan vara en påföljd av att några pedagoger kände att de hellre samtalar med en annan profession än specialpedagogen.

Utmaningen i arbetet med specialpedagogen upplever några pedagoger är svårarbetat. Precis som Lindqvist (2013) beskriver så finns det ett motstånd hos pedagogerna. Motståndet är inte alltid riktat mot handledning som är ledd av specialpedagog, därmed har specialpedagogen svårt att få mandat att genomföra handledning i skolverksamheten. Nilholm och Göransson (2013) påpekar att skolledning har kunskap kring specialpedagogens roll för att kunna möjliggöra ett kontinuerligt handledningstillfälle och att det bör prioriteras på organisationsnivå. Specialpedagogens kunskap som samtalspartner kan stödja pedagogerna att inta ett didaktiskt förhållningssätt och problematisera för- och nackdelar med olika perspektiv, mer än att bidra med färdiga lösningar på situationen.

Resultatet visar att pedagogerna är positivt inställda till mötet med specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner. Pedagogerna upplever sig ha fått råd, tips, bekräftelser och stöttning samt insikt och kunskap av den handledning de har erfart. Pedagogerna ser både möjligheter och utmaningar i uppdraget samt att specialpedagogen inte alltid kan styra över i vilken utsträckning och vilka tillfällen som ges, utan att det ligger på ledningsnivå. Pedagogerna beskriver även att ett gemensamt språk bör utvecklas i ett samarbete med alla kollegor, specialpedagog och ledning för att främja och förebygga arbetet så att förväntningarna sammanställs till ett gemensamt dokument.

9.3 Metoddiskussion

I syftet är att undersöka vad det innebär för pedagoger att möta specialpedagogen i uppdraget som kvalificerad samtalspartner har intervjuer som metod varit lämplig. Den semistrukturerade kvalitativa intervjun har varit lämplig just för att behålla pedagogernas perspektiv kring deras upplevelse enligt Bryman (2002). Genom att intervjuerna enskilda har varje deltagare kunnat komma till tals och berätta utifrån sitt perspektiv. För att få ett djupare innehåll skulle gruppintervju varit av intresse där deltagarna hade fått utbyte av varandra och jämföra sina upplevelser med varandra.

Den intervjuguide som utformades har fungerat som stöd under intervjuerna samt för att uppmuntra till dialog för deltagarna och för att delge deras upplevelse. Beroende på hur pratsamma deltagarna har varit har intervjuguiden inte behövts följas till punkt och pricka då frågorna har besvarats av deltagare i alla fall. Då intervjuerna spelats in fanns det möjlighet att lyssna i efterhand och uppmärksamma detaljer i intervjun. Under den första intervjun fanns det ett större fokus på intervjuguiden som kan ha bidragit till att det inte lades lika mycket vikt vid vad deltagaren sa utan mer på vilka frågor som skulle ställas. Ju längre och desto fler intervjuer som gjordes var innehållet av vad som sas viktigare än intervjuguidens frågor. Den säkerheten som succesivt infann sig hade kunnat uppnås tidigare ifall pilotintervjuer hade genomförts innan de riktiga intervjuerna.

Fördelen med att spela in intervjuerna är att senare ha möjlighet att lyssna eller se aktivt på deltagarens svar. En nackdel är att som uppmärksammades vid genomlysning är att det inte alltid hördes vad som sades, vilket i vissa fall medförde utmaningar i samband med transkribering. Av den anledningen var det bra att ha anteckningar som gick att använda för att förbättra uppfattningen av det som delgavs under intervjutillfället.

Intervjuerna skedde i pedagogernas hemmiljö, detta var bra då de kände sig bekväma och inte blev avbrutna. Det märktes att de intervjuade var villiga att delta i studien och hade mycket erfarenhet av fenomenet. Dialogen på de två sista intervjuerna gav mest material. Det kan bero på att de som deltog var de även som hade tagit initiativet till bokning av lokal samt även ämnesmässigt haft mer kontakt med specialpedagogen.

Det går inte att bortse från det faktum att det var många som tackade nej av de tillfrågade och att det inte fanns utrymme för deltagande. En anledning kan vara första kontakten via mejl där de tillfrågade eventuellt inte fick förfrågan. Mejlet kan försvinna i skräppost eller att det alltid finns en möjlighet att välja att inte svara. Det skulle kunna vara av betydelse att ta en personlig kontakt även personer i närmiljön hade kunnat kontaktas. Den andra är att under den perioden som frågan ställdes, var mitt uppe i pedagogernas betygssättande och avslutning av termin. Hade det varit vid en mindre stressad tidpunkt kanske svarsfrekvensen varit högre.

10 Specialpedagogiska implikationer

Enligt högskoleförordningen (SFS 2017:1111) står det att specialpedagogen ska visa fördjupad förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner. Föreliggande studien har det framkommit att det inte finns någon tydlighet kring hur kvalificerad samtalspartner ska tolkas eller beskrivas och att det är upp till varje verksamhet och rektor att forma uppdraget efter det behov som styr organisationen enligt Skolinspektionen (2012). Pedagogerna i studien önskar ett ökat samarbete med specialpedagog. Detta tyder på att det specialpedagogiska arbetet börjar gå mot att vara mer handledande än att vara samtalspartner.

Det finns inte tydlig definition i riktlinjerna för vad uppdraget ska bidra till i verksamheten samt förtroende och mandat som specialpedagogen har. Detta kan ses som brist på tydlighet i uppdraget att vara kvalificerad samtalspartner. Specialpedagog anses vara en viktig del i det proaktiva arbetet men det krävs att det finns en relation och tillit mellan professionerna. Pedagogerna i studien ser specialpedagogen som en länk mellan sig och övrig profession samt i vissa fall mellan ledning. Detta kan göra att det ställs högre förväntningar från pedagoger att specialpedagogen ska vara den som bär budskap vidare och till ledning för att skapa en förändring eller utveckling. Oavsett i vilket syfte som pedagogerna kommer till specialpedagogen så ses det positivt, specialpedagogen skapar i de flesta situationer förtroende genom sitt professionella förhållningssätt. Genom ett förtydligande och kunskap om specialpedagogens uppdrag och roll i verksamheten finns det möjlighet för specialpedagogen att arbeta utifrån målet att vara en kvalificerad samtalspartner.

11 Förslag till vidare forskning

Föreliggande studie har förhoppningsvist bidragit till att förtydliga och skapa en djupare förståelse för vad kvalificerad samtalspartner kan innebära för pedagoger. Att modifiera handledning och konsultation samt att studien har definierats dessa metoder för att urskilja likheter och skillnader.

Studien är mer fokuserad på vilka former av handledning som finns i skolan samt förväntningar som pedagoger har på handledningen eller samtalet samt vilka möjligheter specialpedagogen har att utveckla sin kunskap inom området. Det finns inte många som forskar på inriktningen där pedagogers upplevelse av handledning lyfts och vilka yttre faktorer som påverkar handledningen. Därför kan det vara av intresse att forska vidare inom detta område.

Tidigare forskning som har presenterats visar hur handledningsuppdraget har utvecklats med åren samt vilken typ av handledning som är förekommande i skolan. Däremot har tidigare forskning inte visat hur pedagogers elevsyn påverkas av handledning. I resultat framkommer att pedagogerna uppfattar att deras elevsyn påverkas under handledning och att det i sin tur ökar förståelsen för elever och deras svårigheter. Detta är inget som studien har undersökt vidare men att det skulle vara ett underlag att forska vidare på.

12 Referenser

- Ahlberg, A. (2007). *Handledning för förändring?* I kroksmark, T. & Åberg, K. (Red). *Handledning i pedagogiskt arbete*. (s.241-268). Upplaga 1:13). Lund: Studentlitteratur.
- Ahrne, G. (2007). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Baldini, K. (2004). *Handledning som verktyg för rum och reflektion*. Avhandling: Karlstad: Universitetstryck Karlstad Universitet.
- Baldini, K. (2007). *Specialpedagogers handledningssamtal som verktyg och rum för reflektion*. I kroksmark, T. & Åberg, K. (Red). *Handledning i pedagogiskt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Baldini, K. & Naeser, M. (2012). *Att kvalificera ett samtalsuppdrag*. Karlstads universitet: Karlstad universitet press.
- Bengtsson, A. & Necoski, I. (2012) *Specialpedagog med kompetens att utveckla skolan*. Stockholm: Gothia Kompetens.
- Bjørndahl, C.R.P. (2017) *Konstruktiva stödsamtal. Perspektiva och redskap vid handledning, rådgivning, mentorskap och coachning*. Stockholm: Liber.
- Braun, V. and Clarke, V. (2006) "Using thematic analysis in psychology," *Qualitative research in psychology*, 3(2), pp. 77–101.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Bronfenbrenner, U. (2004). *Making Human Beings Human*. Sage Publications, inc
- David, M. & Sutton, C,D.(2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Studentlitteratur AB
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Frejes, A. & Thornberg, R. (2015). Kvalitet och generaliserbart i kvalitativa studier. Frejes, A. & Thorberg, R (red). *Handbok i kvalitativa analys* (s. 256-275). Stockholm: Liber.
- Gjems, Liv (1997). *Handledning i professionsgrupper : ett systemteoretiskt perspektiv på handledning* (Maud Jonsson, Övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Hammarström-Lewenhagen, B & Ekström, S. (1999) *Det mångtydliga mötet- ett försök att förstå komplexiteten i pedagogisk handledning med yrkesverksamma*. Stockholm: HLS förlag.
- Henriksen, J-O. & Vetlesen, A. H. (2016). *Etik i arbete med människor*. Lund: Studentlitteratur.

Hylander, I. & Guvå, (2018) *Elevhälsa som främja lärande om professionellt samarbete i retorik och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Imsen, G. (2006). *Elevens värld: introduktion till pedagogisk psykologi* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Johansson Gaimar, M., & Kreitz-Sandberg, S. (2018). Lärares uppfattning av samarbete med elevhälsan. *Venue*, 7(1), 1–4. <https://doi.org/10.3384/venue.2001-788X.1871>

Killen, K. (2008) *Professionell utveckling och handledning- ett yrkesövergripande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3.uppl., Lund: Studentlitteratur.

Lauvås, P & Handal, G. (1993). *Handledning och praktisk yrkesteori*. Lund: Studentlitteratur.

Lendahls-Rosendahl, B & Rönnerman, K (2002) *Handledning av pedagogiskt yrkesverksamma- en utmaning för skolan och högskolan*. Forskning i fokurs, nr 4. Stockholm: Skolverket.

Lendahls Rosendahl, B. & Rönnerman, K. (2005) Med fokus på handledning i skolors förändringsarbete. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 2005 årgång 10, nummer1 s.35-51

Lindqvist, G. (2013). *Who should do what to whom? Occupational groups' views on Special needs*. Avhandling. Jönköping: Jönköpings Universitet.

Lindqvist, G. & Nilholm, C. (2013) Making schools inclusive? Educational leaders' views on how to work with children in need of spicial support. *International journal of Inclusive Education*, 17:1, 95-110.

Lindqvist, G. Nilholm, C. Almqvist, L. & Wetso, G-M.(20011) *Different agendas? The views of different occupational groups of special education*. *European Journal of Special Education* 26:2, s 143-157, <https://doi.org/10.1080/08856257.563604>

Löv, O. (2011) *Pedagogisk handledning*. Studentlitteratur

Malmgren Hansen, A. (2002). *Specialpedagoger – nybyggare i skolan*. Avhandling. Stockholm: Stockholms universitet.

Nilholm, C & Göransson, K. (2013). Inkluderande undervisning: vad kan man lära av forskning. Forskning och utvecklingsrapport utgiven av Specialpedagogiska skolmyndigheten. [Hämtad 2022-10-12] [Inkluderande undervisning – vad kan man lära av forskningen? \(kvutis.se\)](https://www.kvutis.se)

Nilsson, G. (2012). Lärande, narration och berättelse i en samtalande yrkespraktik, i K, Baldini, & M. Naesser, *Det handlar om samtal: En essäsamling om ett kvalificerat samtalsupdrag* (ss.36-49). Karlstad: Universitetstryckeriet.

Partaner, P. (2007) *Från Vygotskij till lärande samtal*. Stockholm Bonniers.

- Persson, S. (2005). Den nya läraren eller makten över våra tankar. I Persson & Rönnerman (Red). *Handlednings dilemman och möjligheter. Erfarenheter från förskolan och skolan*. Lund: Stockholm.
- Pettersson, G., & Ström, K. (2019). Professional collaboration between class teachers and special educators in Swedish rural schools. *British Journal of Special Education*, 46(2), 180-200. doi:10.1111/1467-8578.12266
- Repstad, P. (2007) *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Sahlin, B. (2010). Specialpedagogiskt ledarskap. I helldin & Sahlin (red). *Etik i specialpedagogisk verksamhet*. (Upplaga 1:3). Lund: Studentlitteratur.
- Senge, P (2000) *Den femte disciplinen: den lärande organisationens konst*. Stockholm. Fakta info direkt.
- Skolinspektionen (2012). *Rektors ledarskap med ansvar för den pedagogiska verksamheten*. Kvalitetsgranskning 2012:1 Hämtad från: <https://skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2012/rektor-2/slutrapport-rektors-ledarskap-2012.pdf>
- Skollagen (2010:800)
<http://www.riskdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2010:800>
[hämtad 22-10-01]
- Sternudd Groth, M-M. & Evermark, M. (2020). Alla samtalar för hela verksamhetens utveckling I Sternudd Groth & Evermark (red). *Skolutveckling genom samtal*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundqvist, C. (2012). *Perspektivmöten i skola och handledning. Lärares tankar om specialpedagogisk handledning* (Doktorsavhandling, Åbo akademi). Hämtad från: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/84814/sundqvist_christel.pdf?sequence=2&isAllowed=y [22-10-01]
- Stukát, S. (2011) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur.
- Svensk författningssamling (SFS 2017:1111) *Examensordningen för speciallärare och specialpedagoger*. <http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/17/171111.PDF> (hämtad 22-10-01)
- Thalin, L (2012) *Samtalspartners kvaliteter, beteende och handlingsmönster, påverkar och har en avgörande betydelse för samtals utfall*, i K, Baldini, & M. Naesser, *Det handlar om samtal: En essäsamling om ett kvalificerat samtalsuppdrag* (ss.50-67). Karlstad: Universitetsstryckeriet.
- Tveiten, S (2003) *Yrkesmässigt handledning- mer än ord*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer. Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (vr.se)* [Hämtad 2022-12-08]
- Von Ahlefeld Nisser, D. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag- skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34(4): 246–264

Åberg, K. (2009). *Anledning till handledning – skollärares perspektiv på grupphandledning*. Avhandling, Jönköping: Högskolan för Jönköping.

Öquist, O. (2003). *Systemteori i praktiken*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

13 Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Mitt namn är Ida Rydqvist och jag studerar på Specialpedagogprogrammet på Linnéuniversitetet i Växjö.

Just nu arbetar jag med mitt examensarbete och genomför intervjuer om vad innebär det för pedagoger att möta specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner. Jag kontaktar dig som pedagog för att få din upplevelse och tolkning av hur specialpedagogen arbetar med kvalificerade samtal tillsammans med dig.

När det gäller intervjuerna genomför dessa gärna enskilt men om det inte går att ordna genomförs de även genom gruppintervju med de pedagoger som har möjlighet att medverka. Intervjun består av 10-12 st frågor samt möjlighet till uppföljning.

Intervjuerna kan ske via Zoom eller Teams om det önskas eller på plats hos er. Länk till intervju skickas i god tid till din e-mail och beräknas ta ca 30-40 min. Intervjuerna spelas in för att författaren ska kunna få ett så bra underlag som möjligt. Intervjuerna kommer att transkriberas och analyseras utifrån studiens syfte. Allt insamlat material kommer att behandlas enligt de forskningsetiska principerna, vilket innebär att data förvaras säkert så att endast forskaren har tillgång till dessa samt att data endast används för studien. Vid redovisning av resultatet säkerställer forskaren att enskilda personer eller skolor inte går att identifiera. Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande.

Tack för att du vill vara med i min undersökning!

Ida Rydqvist

Handledare för arbetet är Anna Lövström, universitetsadjunkt inom instruktionen för pedagogik och lärande.

Bilaga 2

Intervjuguide

Presentera syftet och forskningsetiska principer.

Presentera oss för varandra

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Hur mycket har du kontakt med specialpedagogen?
3. Hur skulle du beskriva den kontakten du har med specialpedagog och varför?

Specialpedagogens roll som samtalspartner

4. Hur ska en samtalspartner vara för dig?
5. I examen för specialpedagoger ingår det att vara en kvalificerad samtalspartner. Anser du att din specialpedagog har den kunskapen?
6. Vilken typ av ärenden träffas du och specialpedagogen?
(Ge exempel, spontana, akuta, planerade)
7. Anser du att samtal med specialpedagogen är viktig?
8. Vilka förväntningar har du som lärare av specialpedagogen som samtalspartner?
9. Vilken stöttning anser du att en specialpedagog ska ge?
10. Finns det behov av att utveckla specialpedagogens roll för att bli en bättre samtalspartner?

Avslutning

11. Är det något mer du tycker att jag bör fråga om eller du vill tillägga?